

Regeringsraad Gabriel Thulin, som i Forvejen er Forfatter af en af de oftest citerede og flittigst benyttede Haandbøger indenfor svensk Bosættelses-, Landbrugs- og Kameralhistorie, *Historisk utveckling af den svenska skifteslagstiftningen med särskildt afseende å frågan om delningsgrund vid skifte* (Stockholm 1911), et Værk som giver særdeles fyldig Besked om de forskellige Former for Udskiftning af de svenske Landsbyer, har i Anledning af sin 70-aarige Fødselsdag fuldført endnu en særdeles nyttig Haandbog, der næppe vil blive mindre benyttet end sin Forgænger. Det er *Om Mantalet*, hvis første Del udkom 1890, og hvis anden Del, forsynet med et udmærket Sagregister, nu er udkommet (1935). Sagregistret giver ogsaa Henvisningen til samme Emnes Behandling i det ovennævnte Værk *Skifteslagstiftningen*.

Mantalet i Sverige har efterhaanden udviklet sig til Skatteenhed for Jordegods, ligesom Hartkornet i Danmark, men det har mere Lighed i Princippet med de gammeldanske Skatteklasser Helgaard og Halvgaard.

Selvom Udviklingen indenfor svensk Kameralvæsen er meget forskellig fra den danske, idet det navnlig var meget senere, at der i Sverige opnaaedes den Ensartethed for hele Riget, som man i Danmark fik med Matrikullen af 1688, saa opviser baade de forskellige Faser i denne Udvikling og de forskellige Principer for Jordvurdering og Skatteansættelse, som kom til Anvendelse i de forskellige svenske Landskaber, saa store Ligheder med danske og norske Forhold, at en udførlig Udredelse af disse Forhold ogsaa har den største Betydning for Forstaaelse af danske Forhold, ikke mindst i Tiden før Matrikullen af 1688.

Da Bogen desuden ikke blot gennem sin Omtale af Forholdene i de ældre danske Provinser, Skåne, Halland og Blekinge, kommer ind paa Behandling af danske Forhold, men ogsaa gør Forholdene i selve det danske Rige til Genstand for Undersøgelse, og f. Eks. i et udførligt Afsnit giver den første mere dybtgaaende Oversigt over Gaardinddelingen i Danmark, en Redegørelse for Begrebet Helgaard og Halvgaard, vil man forstaa, at den ogsaa for danske Læsere er særdeles instruktiv.

Netop fordi Forfatteren, i Modsætning til flere af sine Forgængere, er i Besiddelse af ganske særlig Sagkundskab paa Kameralvæsenets Omraade, er det i høj Grad at beklage, at han ikke synes at kende senere dansk Litteratur om Emnet end Erslev, Valdemarernes Storhedstid, 1898. Han citerer vel P. Lauridsens Afhandling Om gamle danske Landsbyformer, 1898, men ikke hans Afhandling Om Skyldjord eller terra in censu, 1903, hvori han paa flere Punkter virkningsfuldt imødegaar Erslevs Opfattelse.

Heller ikke citeres K. Rhamms Bog Die Grosshufen der Nordgermanen, 1905, hvori hele den tidligere danske Litteratur om Emnet, heri indbefattet P. Lauridsens sidste Afhandling, er taget op til særdeles frugtbar og indgaaende Drøftelse. I Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1919 har Henrik Larsen i sine Oplysninger og Bemærkninger om de danske Landsbyer virkningsfuldt kritiseret P. Lauridsens Opfattelse, og for første Gang nøjere præciseret Bolbegrebet i dansk Bebyggelseshistorie. Hverken denne banebrydende Afhandling eller Erik Arups og Poul Nørlunds Behandling af Guldvurderingen og Skyldvurderingen i Danmark synes Forf. at kende.

Disse Mangler i Kendskabet til Litteraturen i dette Aarhundrede kan dog mulig nok tilgives en svensk Forf., der selv i Forordet erkender, at ogsaa II. Del af Værket i Realiteten forelaa færdigskrevet allerede ved I. Dels Fremkomst i 1890.

De opvejes tildels ved Forf.s Fortrolighed med den fyldige Litteratur om Emnet fra Arent Berntsen til Erslev, med de bedste danske Haandbøger: Jacob Mandix, Dansk Landvæsensret og Dansk Kammerret, C. Christensen Hørsholms Agrarhistoriske Studier og L. C. Borups Dansk Landboret, men ikke mindre derved, at Forf. har haft Lejlighed til i det danske Rigsarkiv at studere en af P. Lauridsens Hovedkilder, Præsteindberetningerne om Gaarde, Huse og Bol 1651 og 1657.

Ikke mindst derfra stammer Forf.s klare og instruktive Redegørelse for, hvad der forstaaes ved Helgaard, Halvgaard og Bol, en Redegørelse, hvortil der endnu ikke fra dansk Side er givet saa fyldigt et Bidrag.

Svend Aakjær.

Den svenske tolddirektor Will. Smith har samlet frugterne af sine studier i sit fags historie i afhandlingen *Äldre svenskt tullväsen* (Stockh. 1934). Bogen bærer nok præg af, at dens forf. ikke er historiker af fag; men hans mangler ved kildebehandling og litteraturbenyttelse opvejes af hans særlige forudsætninger til forstaaelse af toldteknik. Behandlingen af toldpolitik og handelspolitik er paa sine steder ret indgaaende, værdifuldere er dog analysen af de vekslende toldformer, tariffer, af bogførings-teknikken og den hele toldadministration — sider som historikerne ofte har tilsidesat, men som er forudsætningen for anvendelsen af toldbøgernes handelsstatistiske oplysninger. Svagest er det middelalderlige afsnit, i hvilket forf. ikke formaar at samle det meget spinkle materiale. Fremhæves maa dog en elegant analyse af nogle fragmenter af senmiddelalderlige toldtariffer,